

Úvodné slovo na okrúhly stôl o využívaní umelej inteligencie v práve

Vážení hostia,

umelá inteligencia nie je nový pojem (prvý krát bol použitý v roku 1956) a má rôzne významy. V ostatnom čase sa najviac používa ako označenie **informačných systémov novej generácie, ktoré pracujú so širšími a hlbšími dátami** a ktoré sa stali verejnosti dostupnými v podobe voľných či platených aplikácií typu ChatGPT, Google Gemini, Microsoft Copilot či najnovšie Deepseek a ich rôznych modulových nadstavieb.

Práve vďaka nim dnes AI nie je už iba **otázkou akademických debát či technologického pokroku, ale súčasťou každodenného života**. Dnes na nej „fíčia“ už študenti stredných škôl, ktorí si ňou pomáhajú s domácimi úlohami, ale aj ich učitelia, ktorí si cez AI generujú prípravy na hodiny. A čoraz viac sa udomácňuje aj v právnickej praxi. Podľa prieskumu Slovenskej advokátskej komory už takmer **polovica advokátov** využíva generatívnu AI pri svojej práci. Niet pochyb, že tento trend sa nevyhne ani slovenskej justícii ako takej.

Už pred vyše sto rokmi **Karel Čapek v knihe R.U.R. varoval**, že ak robot prestane byť len nástrojom, môže sa obrátiť proti svojim tvorcom. Zaujímavý pohľad v tomto smere priniesol aj Spielbergov film **A.I. Umelá inteligencia z roku 2001**, ktorý sa kládol otázku, či má človek **morálnu zodpovednosť za inteligentnú bytosť, ktorú sám vytvorí**.

Aj preto má dnešná diskusia ambíciu nebyť len výmenou informácií o praktickom využívaní AI v právnickej praxi, ale aj o **hraniciach medzi technológiou, etikou a samotnou podstatou práva a o zodpovednosti právnických elít za správne uchopenie AI nielen v právnej praxi, ale aj v príprave budúcich generácií právnikov**.

Právo je disciplína, ktorá vždy stála na dôslednej analýze, interpretácii a argumentácii. AI nám dnes pomáha spracovať obrovské množstvo právnych textov, vyhľadáva relevantné informácie či automatizuje administratívne úlohy. Základnou otázkou ale je, či je AI schopná **skutočne pochopiť podstatu práva – jeho hodnotové ukotvenie, etické dimenzie a spoločenský kontext?**

Často sa hovorí o AI ako o systémoch, ktoré „myslia“ ako človek. V skutočnosti tieto systémy **len generujú odpovede na položené otázky/zadania na základe pravdepodobnosti a nastavených algoritmov, nie na základe skutočného porozumenia**. Sám som vyše roka aktívny užívateľ AI aplikácií a viac krát som si pri ich testovaní overil, ako im pri hlbšej argumentácii a diskusií „dochádza dych“. A to je realita, ktorú si musíme uvedomiť – **AI je nástroj, ale nie je náhradou za kritické myslenie, právny úsudok a hlboké porozumenie právu**.

Ako pri každej technologickej revolúcii aj tu platí: **dobrý sluha, ale zlý pán**. Ak nezareagujeme včas a dostatočne premyslene, môže sa stať, že namiesto pomoci právnikom AI **oslabí princípy právneho štátu, naruší dôvernú právnu komunikáciu a povedie k povrchnému posudzovaniu právnych otázok**. Už dnes sa objavujú prípady, keď právnici predkladajú súdom podania generované AI, ktoré obsahujú nepresnosti, často dokonca nezmysly. **Ak sa AI stane zdrojom právnych argumentov bez kritického overovania, môžeme čeliť vážnym rizikám pre spravodlivosť**.

Domnievam sa, že dnešná diskusia je **správnym krokom** – jej závery však nemôžu ostať iba na papieri, lebo stratí svoj význam. Som presvedčený, že ruka v ruke s potrebou vzdelávania ohľadne praktického používania AI je potrebné hovoriť aj o potrebe právno-kybernetickej gramotnosti a návratu ku klasickej vzdelanosti na právnických fakultách a následne pri príprave budúcich sudcov a prokurátorov v rámci Justičnej akadémie SR či advokátov v rámci SAK.

Na tomto mieste si ale súčasne musíme položiť otázku, **či vôbec disponujeme odborníkmi, ktorí sú schopní poskytnúť budúcim právnikom relevantné vzdelanie v tejto oblasti.** Máme analýzy, ktoré skúmajú spôsoby práce s AI v oblasti justície? Vieme, aké služby môžeme od AI očakávať, aké sú limity jej odpovedí a ako sa vyhnúť nesprávnym alebo neúplným záverom? **Bez vedeckého zázemia a kvalitných odborníkov zostane vzdelávanie v oblasti AI len povrchnou formalitou.**

Právo nie je len technická disciplína, ale aj otázka **hodnôt, etiky a hlbšieho chápania spravodlivosti.** Nemôžeme dopustiť, aby sa vzdelávanie právnikov zredukovalo na povrchnú interakciu s AI nástrojmi bez dôkladného štúdia právnej teórie, histórie či filozofie. Naším cieľom by malo byť preto spoločne sa podieľať na vzdelávaní budúcich právnikov tak, **aby sa z nich nikdy nestali len „prietokové ohrievače“ umelej inteligencie.**

Podľa prof. Holländera je v tejto oblasti zásadnou otázkou, či si **zachováme v budúcnosti rovnako ako zatiaľ v medicíne aj v justícii tzv. „červené tlačidlo“, t.j. možnosť zastaviť či odmietnuť nesprávne alebo neetické rozhodnutia a závery AI? Alebo v mene modernity, no v skutočnosti v dôsledku nepochopenia rizík, dobrovoľne rezignujeme na túto výsostne ľudskú kompetenciu?**

V tomto smere je potom nevyhnutný aj spoločný tlak a apel elít nielen na praktických užívateľov AI, ale aj na tých, ktorí ju navrhujú, vytvárajú alebo spravujú. Tak ako to sformuloval Viedenský manifest o digitálnom humanizme už v roku 2019, keď v jednom zo svojich záverov skonštatova: „Musíme formovať technológie v súlade s ľudskými hodnotami a potrebami, namiesto toho, aby technológie formovali ľudí.“

Teším sa na diskusiu a verím, že naše dnešné stretnutie prispeje k tomu, aby AI v právnej praxi zostala našim **pomocníkom, nie hrozbou.**

Ďakujem vám.
Peter Štrpka